

Vážení představitelé Sdružení stávkových výborů,
vážený pane předsedo vlády, místopředsedo Poslanecké sněmovny,
vážený pane ministře, europoslanče, poslanče,
vážení představitelé odborových subjektů jak z ČR, tak i ze SR,
kolegyně, kolegové, dámy a pánové.

V uplynulých dnech jsme si v naší zemi i na Slovensku připomenuli 20. výročí pádu komunistického režimu, vítězství demokracie a znovunabytí svobody.

Pokojná, dokonce i úředně povolená demonstrace vysokoškolských studentů dne 17. listopadu 1989, byla napadena a rozeznána pohotovostními jednotkami Veřejné bezpečnosti.

K otevřenému projevení odporu proti zprofanovanému politickému vedení země se ke studentům následně přidali umělci a postupně i další občané.

Tak, jak se informace o událostech z Prahy a Bratislavy dostávaly do dalších měst a obcí, vlna podpory studentů prudce narůstala. Přesto se komunistický režim pomocí tehdy mocensky ovládaných sdělovacích prostředků snažil o zvrát.

Důležitým mezníkem organizačního zvládnutí projevu odporu k režimu a mocným tehdejší doby byl vznik a založení Občanského fóra a na Slovensku Veřejnosti proti násilí dne 19. 11., resp. 20. 11.

Tyto spontánně vzniklé instituce - fóra začaly rychle působit po celé zemi a staly se místem koordinace akcí proti režimu a za prosazení kroků k obnovení demokracie. To vyžadovalo výměnu lidí ve veřejných funkcích a institucích a uskutečnění svobodných voleb.

Ve zlomových dnech po 17. listopadu se představitelé komunistického režimu snažili o zvrát, případně zpomalení vývoje, udržení vlivu v závodech a podnicích. Údajně se proti akcím v Praze a Bratislavě zvažovalo nasadit další silové prostředky včetně Lidových milicí, které měly své nejsilnější organizační zázemí v podnicích.

Z tohoto pohledu, ale i z pohledu prosazení zásadních změn v celé společnosti byl velmi důležitý vznik Sdružení stávkových výborů dne 24. 11. zde v Praze.

Vedle Občanských fór a VPN se postupně v podnicích začaly ustavovat stávkové výbory. Zpočátku je často tvořily i shodné osoby – přirození vůdci.

Rychlý vznik stávkových výborů byl nejlepší odpovědí na loajální a zkosnatělý postoj tehdejšího vedení ÚRO, které se 23. 11. postavilo proti připravované generální stávce.

Vznik Sdružení stávkových výborů a spolupráce s Centrem Občanského fóra a VPN, přes osoby jako byl Ladislav Lis, výrazně napomohly všem, kteří v celé zemi s mnoha překážkami připravovali generální stávku.

27. listopadu, za vysoké, spontánní a přitom dobře organizované účasti, proběhla 2hodinová generální stávka v celé zemi. Byla zásadním a rozhodujícím zlomem pro nastolení cesty k demokracii.

Dnes není důležité, kdo se více o její úspěšný průběh zasloužil, zda Občanské fórum či Stávkové výbory. Jak jsem uvedl, v mnoha místech, jako i v závodech, kde jsem já pracoval, to byly převážně totožné osoby a žádné kompetenční spory nebyly.

Vznik stávkových výborů, jak centra – Sdružení – tak stávkové výbory v podnicích, byl základem pro vznik nových demokratických odborů.

Tam, kde se před zlomovými dny uskutečnily volby do orgánů ROH, došlo ke konání nových a počátkem r. 1990 již byly demokraticky z otevřených kandidátek zvoleny nové ZV.

Ty stály u vzniku nových odborových svazů, které se později sdružily v ČSKOS.

Vznik stávkových výborů a práce Sdružení stávkových výborů měly velký význam jak v odstranění struktur ROH, tak i v době, kdy podniky začaly opouštět Občanská fóra a VPN. Naplňoval se tak požadavek listopadových dní, že politika do podniků nepatří.

Proto všem, kteří se o vznik a činnost Stávkových výborů zasloužili, patří naše uznání a poděkování. Samozřejmě na prvním místě těm, kteří tvořili Sdružení stávkových výborů.

Dovolte mi, abych nyní jejich jména připomněl:

Igor Pleskot, Petr Vacek, Michal Kašík, Ivan Pergler, Vladimír Mega, Michal Borgis a Pavel Kos.

Vážené kolegyně, kolegové, vážení hosté,

jedinými a mezinárodními úmluvami garantovanými partnery, protihráči v jednáních mohly být v podnicích do budoucna jen odbory.

Dne 2. března 1990 byla jednáním všeodborového – všesvazového sjezdu definitivně ukončena činnost ROH. Zanikla organizace, která byla mocensky ovládána KSČ a stala se její převodovou pákou.

Naše odmítnutí politiky ROH však neznamená odmítnutí práce mnoha, zejména dobrovolných funkcionářů na závodech, kteří se přes striktně vymezené mantinely snažili zaměstnancům pomáhat a hájit je. Těchto lidí si vážíme a jejich práci oceňujeme.

Cesta, kterou jsme v československých a po r. 1993 v českých a slovenských odborech ušli, byla složitější, než jsme předpokládali. Byla plná překážek, zklamání a také nadějí i úspěchů. V další části vystoupení se budu vyjadřovat k české cestě, i když problémy naše a slovenských kolegů jsou si velmi podobné.

Naše dnešní slavnostní setkání při příležitosti 20. výročí vzniku Stávkových výborů není konference historiků moderních českých dějin a proto se především zaměřím na vystižení atmosféry a souvislostí našich hlavních aktivit s kontextem tehdejší doby.

Mnozí z nás si naivně představovali, že když padne komunistický totalitní režim, bude pro působení odborů otevřeno velké pole.

Byli jsme přesvědčeni, že politiku a politické strany si budeme držet daleko od těla a že naší hlavní strategií pro hájení práv, nároků a zájmů zaměstnanců budou kolektivní smlouvy, jak podnikové, tak zejména odvětvové.

Mnohé z nás iluze opustily již v roce 1990, kdy začal první a dodnes s přestávkami stále nekončící útok na ZP.

Máme sice zákon o KV, ale KS, zejména KSVS se nestaly potřebným pramenem práva a garancí nepodkročitelných nároků zaměstnanců a tím i nástrojem zamezení dumpingu.

S příchodem zahraničních investorů bohužel přišlo velmi málo zaměstnavatelsko-zaměstnanecké kultury. Manýry převážně postkomunistických (nově manažerů) rychle přebrali i ti, kteří k nám přišli ze zahraničí. Kultura vztahů z našich zemí, tj. i z ČR, naopak začala atakovat a postupně ohrožovat výdobytky kolegů na západ od nás.

Výrazná většina zaměstnanců v podnikatelské sféře změnila zaměstnání, jejich firmy prošly v lepším případě privatizací a zeštíhlováním, v horším bankrotem.

Nezaměstnanost, která kulminovala v letech 1998 a 99 jako odraz éry ekonomické léčby ordinované Václavem Klausem, se bohužel opět v těchto měsících stala reálným postrachem, coby doprovodný a zákonitý důsledek světové hospodářské krize. Na účinný boj s ní nikde nenašli lék, ale našla se opatření, která ji mohou v dopadech i rozsahu zmírnit, ale ta se u nás většinou z důvodu nedostatku veřejných zdrojů neaplikují – jmenujme například tzv. kurzarbeit.

Uskutečněné zásadní politické a společenské změny před 20 lety výrazná většina občanů hodnotí jako správný krok (STEM) 69%. 57% se ovšem domnívá, že období od r. 1989 nepatří k těm nejlepším, resp. vidí nedostatky.

Myslím, že tento výsledek průzkumu nám hovoří z duše.

Otevřeme-li naše stanoviska a analýzy od r. 1994, jsou opakovaně plně konstruktivních návrhů a požadavků na řádný právní rámec privatizace, na opatření proti šedé ekonomice a korupci na udržení či prosazení sociálních potřeb občanů, včetně růstu mezd a platů a boje proti nezaměstnanosti.

Neváhali jsme za ně vést kampaně, demonstrovat a stávkovat. I když zejména tu poslední formu jsme do naší krve moc nedostali. Naši lidé se velmi bojí a míra strachu ukazuje, že k fungující demokratické společnosti, k občanské společnosti, máme ještě daleko.

Není divu, když dlouhodobě nejoblíbenější český politik a prezident Václav Klaus nemůže tento pojem ani slyšet, natož pro naplnění jeho obsahu pracovat. (On rází – společnost svobodných občanů). V tom má velkého spojence, a to značnou část údajně svobodných médií, v nichž síla pravdy odpovídá výši peněz a majetku (v médiích je konec konců svoboda slova měřena optikou zisku).

Často slyšíme hlavního představitele změn z r. 1989 Václava Havla, kterého si já i jistě mnoho z nás vážíme, hovořit o tom, že společnost je příliš ovlivněna ekonomickými přístupy a morálka se propadá. Ano, je to tak.

Rychleji než v hospodářské prosperitě stoupáme ve světovém měřítku v nárůstu korupce.

Korupci, tento mor ničící demokracii, nezpůsobují zaměstnanci ani jejich odbory. Daří se jí nejvíce tam, kde se setkává byznys a politika.

I současná hospodářská krize nemá ani náhodou příčiny ve velkých mzdách zaměstnanců, ani ji nezpůsobily odbory svými přehnanými požadavky (s čím se v naší zemi tak úspěšně strašilo), ale má přesně opačné důvody: (půjčky, příjmová polarizace, daňové ráje atd. místo mezd – úvěry).

Nejsme zpátečnické odbory, jak se nám někdy naši oponenti snaží podsouvat. Jsme ale důslední k těm, kteří pod rouškou tzv. hospodářských reforem sledují zájem jen svého prospěchu a velkých „nemravných“ zisků, a to na úkor životní úrovně druhých. Říkáme i s patřičnými podklady a propočty, co si jiní také myslí, ale bojí se to říci. V tomto směru je nám velkou oporou naše odborné zázemí a naše vlastní médium Sonda. Bohužel, deník Práce jsme možná příliš lehkovážně ztratili....

Přes velké problémy se správou majetku, který ZO a zejména OS převzaly po ROH (ČMKOS nevlastní nemovitosti), se české odbory nerozbily, jako se to stalo v některých jiných zemích. Dokonce to nedopadlo ani, jako s majetkem SSM. České odbory požívají plné vážnosti v Mezinárodní odborové konfederaci (dříve MKSO) – kde je ČMKOS členem už od r. 1990 a v EOK od r. 1995. (v r. 2003 sjezd v Praze).

Vážené kolegyně, kolegové, nezastíráme a otevřeně hovoříme o svých problémech a slabých místech. Mě osobně mrzí - úbytek členů a pomalá, skoro nulová, integrace – slučování OS.

Příčiny úbytku členů vidíme v tom, že členství v organizaci neláká, co odbory vyjednají, platí pro všechny, (černí pasažéři se vezou)
nečlenové se tudíž vezou,
strach,
silné členské ročníky odchází do důchodů, vstupuje se později,
záměrně se našimi oponenty vytváří všeobecné mínění, že sdružování je nemoderní, odbory jsou přežitkem, ale to, co odbory hájí, proč tu jsou, to se chce, aby bylo garantováno.

Problém slučování svazů:

Je to proces, který musí vycházet z potřeb a tlaku ZO a samotných OS. Jsou značné rozdíly v servisu odborových svazů svým členům, tradicí atd.

Samozejmě, že pokud bych chtěl hovořit o práci OS, tak by to byl dlouhý referát, ale to není mým posláním.

Vážení,

stručně zhodnotit dvacetiletou cestu, kterou jsme v odborovém hnutí ušli od listopadu r. 1989, je obtížné. Bez historie není současnost, praví klasik. My se o to pokusíme na V. sjezdu v dubnu příštího roku.

Odbory jsou součástí české společnosti, občanské společnosti. Její stav není dobrý. Hovořil jsem o strachu lidí, malé ochotě se sdružovat, vyjadřovat a dokonce i účastnit se voleb. Proto i do odborového dění se tyto problémy promítají.

Pokud bych měl stručně charakterizovat zásadní rozpor, který nás od r. 1989 provází a způsobuje velké problémy, pomůže mi v tom citát TGM.

„Státy se udržují těmi ideály, ze kterých se zrodily“.

Náš současný novodobý Český stát vznikl 1. 1. 1993. Jeho formování bylo výrazně ovlivněno událostmi roku 1989 a 90.

Hlavními ideály (hesly) politických změn bylo „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávisť“ a „Občanská společnost“, „Přestaňme se bát“.

Ano, byly to myšlenky Václava Havla, ale skutečný (reálný) život se ubíral jinou cestou, byla to cesta „Útěku před právníky“. „Trh to vyřeší“, „Neznám čisté a špinavé peníze“ apod. Byla to cesta Václava Klause.

Po pravdě řečeno, ideály zůstaly stranou, morálka a lidskost byly silou peněz a ekonomické moci zatlačeny do kouta.

Díky úsilí českých odborů - ČMKOS - nebyla zdevastovaná sociální a pracovní práva. To je velká zásluha, kterou musíme veřejnosti připomenout.

Je i na nás odborářích a na všech slušných lidech v naší zemi, zda dále dokážeme svým působením morálku a lidskost pozvednout. Je to výzva, je to životní potřeba pro zdravý a pozitivní vývoj v naší zemi.

Chtěl bych poděkovat Vám všem, lidem v OS a ZO, za odvedenou práci a popřát mnoho sil a zdraví.